

כתובות פרק תשיעי הכותב לאשתו
מתוך "גמרא נוֹקָה"
על שם הורי נפתלי וחנה הולנדר הכ"מ

(כתובות פג, א)

משנה:

הכותב לאשתו "דין ודברים אין לי בנכסיך" - הרי זה אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה. אם כן למה כתב לה "דין ודברים אין לי בנכסיך" (בגמרא מפרש טעמא)¹? - שאם מכרה ונתנה קיים. כתב לה "דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן" - הרי זה אינו אוכל פירות בחייה, ואם מתה יורשה. רבי יהודה אומר: לעולם אוכל פירות (ובגמרא מפרש אלו הן פירי פירות) עד שיכתוב לה "דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם".

כתב לה "דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייה ובמותה" - אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם מתה - יירשנה, מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה (דקסבר ירושת הבעל דאורייתא; ובבבא בתרא (דף קיא) נפקא לן מהאי קרא [במדבר כו, יא]: 'ולשאר הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה' האי 'וירש אותה' יתירא הוא, לדרשא: שהאיש יורש את שארו, ושאר זה אשתו; ואף על גב דשאר דקרא לאו אשתו היא, דהא כתיב ביה 'ונתתם את נחלתו לשארו' וליכא למימר שתירש האשה את בעלה דהא 'ממשפחתו' כתיב - מיהו גבי קרא יתירא ד'וירש אותה' - דרשינן הכי: 'ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו' - שארו - 'וירש אותה' - האיש יורש את אשתו) וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל (אבל פירות תקנתא דרבנן היא ומצי לאתנויי עלייהו).

גמרא:

תני רבי חייא: 'האומר לאשתו' (ולא תני 'כותב', דאשמועינן דבאמירה בעלמא נמי סליק נפשיה בלא שום קנין וכתיבה).

וכי כתב לה הכי מאי הוי (וכל שכן אמירה)? והתניא: 'האומר לחבירו "דין ודברים אין לי על שדה זו" (כגון שדה של שותפין, ואמר האחד לחבירו אחד מן הלשונות הללו [בין בכתיבה בין באמירה]), ו"אין לי עסק בה", ו"ידי מסולקת הימנה" - לא אמר כלום (דאין כאן לשון מתנה)!! אמרי דבי רבי ינאי: בכותב לה ועודה ארוסה (ודאי מי שהקרקע שלו ובא ליתנו לחבירו - צריך לשון מתנה; ומתניתין בכותב לה עד שלא זכה בנכסים, ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשישאנה, ואין צריך לשון מתנה - שהרי אין לו עכשיו רשות בהן), כדרב כהנא; דאמר רב כהנא: נחלה הבאה לאדם ממקום אחר (שאינה ירושת אבותיו, אלא על ידי מעשיו תבא לו, כגון נחלת אשתו הבאה לו על ידי נשואין שלו) - אדם מתנה עליה שלא יירשנה (דהואיל ומשום תקנתא דידיה תקון רבנן והוא בא למחול עליה מוחל וכדבר הונא); וכדרבא, דאמר רבא: האומר "אי אפשי בתקנת חכמים (שתיקנו לטובתי ואינה טובה לי) כגון זו (לקמן מפרש אהייא אתמר) - שומעין לו.

מאי 'כגון זו' (אהיכא אמרה רבא)? כדרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר רב (אמזונות שתיקנו לאשה תחת מעשה ידיה): יכולה אשה שתאמר לבעלה "איני ניזונת ואיני עושה" (ואי אמרה 'אי אפשי בתקנה זו שתיקנו חכמים לטובתי, שחשו לכל הנשים זימנין דלא ספקי להו מזונות במעשה ידיהן ותקנו להן מזונות ומעשה ידיהן לבעל - אני איני צריכה לכך: מעונגת אני, ואי אפשי לעשות מלאכה - אמצא לי מזונות' או "יש לי אומנות יקרה יתר על כדי מזונותי").

אי הכי (דטעמא משום דתקנתא דידיה הוא ויכול למחול עליה) - (אמאי אצטריך דבי רבי ינאי לאוקמה בכותב לה ועודה ארוסה?) אפילו נשואה נמי? אמר אביי: נשואה - ידו כידה (והרי הוא כשותף בהן, וכיון שנכסים שלו - צריך לשון מתנה ואין מועיל בה לשון 'דין ודברים'). רבא אמר: ידו עדיפא מידה.

1 על מה כתב רש"י דברים אלה? הרי המשנה מפרשת? האם גירסתו היתה בלי התשובה?

נפקא מינה לשומרת יבם (כלומר: לענין "דין דבריים" לא פליגי [אביי ורבא], דבין ידו כידה' ובין ידו עדיפא מידה' - אין מועיל בה לשון 'דין דבריים' לסלקו; ופלוגתא דאביי ורבא - לענין שומרת יבם איצטריך, וביבמות אפליגו בה אביי ורבא בפרק 'החולק' (דף לט, א) גבי מתניתין דפרק דלעיל, ב'האשה' [נכתובות פ, ב]: **שומרת יבם שנפלו לה נכסים**, דקתני **זוהי - מה יעשה בכתובתה** כו' ואיפליגו בית שמאי ובית הלל, ואוקי אביי פלוגתייהו בשנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל, בחיי בעל הראשון - קסבר אביי 'ידו כידה', לפיכך כשמת ונפלה לפני יבם ומתה עד שלא נתיבמה - יורשיה, ויורשי הבעל - שניהם באים לירש: זה מכח אחותו זה מכח אחיו; לבית שמאי חלוקה עדיפא, ולבית הלל חזקה קמייא עדיפא; לפיכך: נכסי מלוג בחזקת יורשי האב. ופליג רבא דאביי, דאמר [רבא]: אי דנפלו לה כשהיא תחתיו - דכולי עלמא ידו של בעל עדיפא מידה, וכשמת - עמד אחיו ליבמה במקומו, והרי הוא כמותו, ואם מתה כשהיא שומרת יבם - אין ליורשיה בהן כלום, ומתניתין דב"ש - דנפלו לה כשהיא שומרת יבם).

איבעיא להו: קנו מידו (אברייא ד'האומר לחבירו דין דבריים אין לי על שדה זו' קאי, אבל אמתניתין לא מהניא קנין ליפות כחה, דהא באמירה בלא לשון מתנה סגי לאסתלוקי אפילו מגופה של קרקע היכא דפריש, כדקתני סיפא; וטעמא דמתניתין - דאמר 'הרי זה אוכל פירות' - לאו משום גריעותא דלשון 'דין דבריים' הוא, אלא משום דלא פריש ממאי סליק נפשיה, ואמרינן 'ידה על התחתונה', כדמפרש לקמן, ואינה יכולה לומר 'מן הכל נסתלקת'; הילכך מה לי 'קנו' מה לי 'לא קנו'! אלא אברייא קא בעי לה, דקתני 'לא אמר כלום', וטעמא [הסיבה לשאלה היא] משום גריעותא דלישנא הוא) **מהו** (מי אמרינן 'לא הקנה בחליפין הללו כלום, ולא אמר עליה אלא לשון "דין דבריים"? או דלמא אין חליפין באים אלא לדבר שיש בו ממש, שזה קונה את הסודר ומקנה לו חפץ המכר או המתנה, ועל גופה של קרקע קנו מידו, ומתנה גמורה היא)?

אמר רב יוסף: מדין דבריים קנו מידו (מה שפירש על הקנין 'קנו מידו' והוא לשון 'דין דבריים' ואינו כלום).

רב נחמן אמר: מגופה של קרקע קנו מידו.
אמר אביי: מסתברא מילתא דרב יוסף

(כתובות פג, ב)

בעורר (כשבא חברו זה להחזיק בחלקו - מיד עמד וערער על המתנה, ואמר 'לא נתתי לך את השדה, ודין דבריים בעלמא אמרתי לך, שלא אריב עמך'), **אבל בעומד** (יום או יומים ואח"כ ערער - לא נאמר מדין דבריים קנו מידו), [אלא נבין] דהשתא הוא דקא הדר ביה, ולמדוהו לטעון כך) [ולכן] - **מגופה של קרקע קנו מידו.**

אמר אמימר: הלכתא: מגופה של קרקע קנו מידו.

אמר ליה רב אשי לאמימר: בעורר או בעומד?

למאי נפקא מינה?

לכדרב יוסף.

אמר ליה: 'לא שמיע לי';

[ומסבירה הגמרא] **כלומר: 'לא סבירא לי'.**

אם כן למה כתב לה וכו':

ותימא ליה 'מכל מילי סליקת נפשך' (כיון דאוקמת דבלשון זה יכול להסתלק - למה אינו מסולק מן הכל)?

אמר אביי: יד בעל השטר על התחתונה (כל המוציא שטר על המוחזק בדבר, מה שמפורש בשטר יכול לתבוע עליו, ואם השטר סתום - מורידים אותו לפחות שבמשמעות השטר; וכאן הבעל בא בתקנת חכמים על נכסי אשתו בשלשה דברים: לאכול פירות, ולירש, ואם תמכור - מכרה בטל; וזו מוציאה עליו שטר 'שכתבת לי דין דבריים אין לי בנכסייך', ולשון סילוק הוא זה; והוא יכול לטעון 'ודאי לשון סילוק הוא, אבל לא נסתלקתי אלא מפחות שבדבריים' זו היא המכירה, אבל כל זמן שלא תמכור - אוכל פירות).

אימא מפירי (מסלק נפשיה, שלא יאכל פירות בחייה, והוא פחות שבכולן, אבל אם תמכור - שמפסיד אף גוף הקרקע שהיה ראוי לירש אם תמות בחייו - היא מכרה בטל, ויירשנה)?

אמר אביי: בוצינא טב מקרא ('בוצינא': דלעת קטנה; 'קרא': דלעת גדולה; והאומר לחבירו 'קח לך דלעת קטנה בגינתי, או המתן עד שיגדילו וקח גדולה' - טוב לו ליקח הקטנה מיד, כי לא ידע מה יולד יום; אף כאן: חביבה עליו אכילת פירות שהוא תדיר, ומיד, מביטול מכר, שאינו מיד אלא לכשתמכור - ושמא לא תמכור)!

ואימא מירושא (סליק נפשיה, והוא הפחות: שמא לא תמות בחייו; אבל ממכירה לא סליק נפשיה שמא תמכור ויפסיד אכילת פירות שהוא עכשיו)?

אמר אביי: מיתה שכיחא, מכירה לא שכיחא (שאין אשה רוצה למכור נכסי בית אביה); **וכי מסליק איניש נפשיה - ממילתא דלא שכיחא, ממילתא דשכיחא לא מסליק איניש נפשיה**

רב אשי אמר: (אין לך אלא דקדוק הלשון) **'בנכסייך'** (אמר לה) - **ולא**

בפירותיהן (אבל לא בפירותיהן); **'בנכסייך'** - (ובעודן שלה קאמר לה, דהא 'בנכסייך' קאמר) **ולא לאחר מיתה** (שבטל שמה מעליהן).

רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות:
 תנו רבנן: אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות: הכניסה לו קרקע
 ועשתה פירות - הרי הן פירות; מכר פירות ולקח מהן קרקע ועשתה
 פירות - הרי הן פירי פירות.
 איבעיא להו: לרבי יהודה (דתנא תרתי 'ובפירי פירותיהן' עד עולם): 'פירי
 פירות' דוקא (בהאי לישנא לחוד סגי לאסתלוקי מפירי פירות ומפירי דפירי פירות, ולא בעי 'עד
 עולם', ואי כתב 'בפירותיהן עד עולם' ולא כתב 'בפירי פירות' - לא אסתלק מפירי פירות), או דלמא
 'עד עולם' דוקא (וב'עד עולם' תליא מילתא, וב'פירי פירות' לא בעי למיכתב, ואי כתב 'מפירי
 פירות' ולא כתב 'עד עולם' - לא אסתלק מפירי דפירי פירות)? או דלמא תרוייהו דוקא?
 אם תמצוי לומר 'פירי פירות' דוקא - 'עד עולם' למה לי (למיתני
 מתניתין, הואיל ולא צריך למיכתביה)? [היינו אומרים:] הא [את זה] קמ"ל [בא
 ללמדנו במשנה]: כיון דכתב לה 'פירי פירות' כמאן דכתב לה 'עד
 עולם' דמי (והכי קאמר עד שיכתוב ובפירי פירותיהן היינו עד עולם)! ואם תמצוי לומר
 'עד עולם' דוקא - 'פירי פירות' למה לי (למיתני מתניתין? ליתני 'בפירותיהן עד
 עולם', הואיל וביה תליא, והוא לשון פירות ופירי פירות)? [היינו אומרים:] הא [את זה]
 קמ"ל [בא ללמדנו במשנה]: אע"ג דכתב לה 'פירי פירות' אי כתב לה
 'עד עולם' - אין (ודאי לא בעי למכתב 'פירי פירות'), אי לא [כתב לה 'עד
 עולם'] - לא (מיהו אי לא תני 'פירי פירות' הוה אמינא דאי כתב 'פירי פירות' - הוה ככותב 'עד
 עולם', להכי תני למימר: דאפילו כתב 'פירי פירות' - בעינן 'עד עולם'); ואם תמצוי לומר
 תרוייהו דוקא - תרתי למה לי (למיכתב בשטר)?
 צריכא: דאי כתב לה 'פירי פירות' ולא כתב לה 'עד עולם' - הוה
 אמינא פירי פירות הוא דלא אכיל, אבל פירא דפירי פירות אכיל,
 להכי איצטריך 'עד עולם'; ואי כתב לה 'עד עולם' ולא כתב לה
 'פירי פירות' - הוה אמינא לעולם אפירות קאי (לא אוכל הפירות לעולם, לא
 בשנה זו ולא בשנים הבאות, אבל פירי פירות אוכל)! להכי איצטריך 'פירי פירות'.

איבעיא להו: כתב לה 'דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירי
 פירות' מהו שיאכל פירות? מפירי פירות סליק נפשיה, מפירי לא
 סליק נפשיה? או דלמא מכל מילי סליק נפשיה?
 פשיטא דמכל מילי סליק נפשיה, דאי אמרת מפירי פירות סליק
 נפשיה, מפירי לא סליק נפשיה - כיון דאכלינהו (לפירות) (הכי גרסינן:
 'כיון דאכלתינהו לפירות' ולא גרסינן 'דאכלינהו') - פירי פירות מהיכא?
 וליטעמין, הא דתנן "רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי
 פירות כו'" - כיון דאכלינהו לפירי פירי - פירות מהיכא? אלא
 בדשיירא! הכא נמי בדשייר (אם לא אכלן ומכרן ולקח בהו קרקע ועשתה פירות - סילק נפשו
 מהן ולא מן הראשונים).

רבן שמעון בן גמליאל אומר [אם מתה יירשנה, מפני שמתנה על מה שכתוב
 בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל].
 אמר רב: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, ולא מטעמיה.
 מאי 'הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ולא מטעמיה'? : אילימא 'הלכה
 כרבן שמעון בן גמליאל, דאמר אם מתה יירשנה' - ולא מטעמיה,
 דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו
 בטל ורב סבר תנאו קיים (כרבי יהודה, דאמר גבי מקדש את האשה על מנת שאין לך עלי
 שאר כסות ועונה - בדבר שבממון תנאו קיים, והכא אמאי יירשנה?), וקסבר ירושת הבעל
 דרבנן, וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה (להיות תנאו בטל) -

(כתובות פד, א)
 וסבר רב 'תנאו קיים'? והא איתמר: האומר לחבירו " (אמכור לך חפץ זה)
 על מנת שאין לך עלי אונאה": רב אמר: יש לו עליו אונאה (דמתנה
 על של תורה הוא: אל תנו (ויקרא כה, יד)), ושמאל אמר: אין לו עליו אונאה? !
 אלא: 'הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר המתנה על מה שכתוב
 בתורה תנאו בטל', ולא מטעמיה: דאילו רבן שמעון בן גמליאל
 סבר 'מתה - יירשנה' ורב סבר: מתה - לא יירשנה (דקסבר ירושת הבעל
 דרבנן, ולא עשו חיזוק לדבריהן כשל תורה).

האי - 'מטעמיה [שמודה רב שמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל] ולא כהילכתיה [לגבי הירושה] הוא!?

אלא: 'הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יירשנה', ולא מטעמיה: דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר: בדאורייתא תנאו בטל, הא בדרבנן (כגון זה שהתנה שלא יאכל פירות) תנאו קיים, ורב סבר: אפילו בדרבנן תנאו בטל (אפילו תנאי הפירות נמי בטל, דחכמים עשו חזק לדבריהם כשל תורה, וכל שכן הירושה, שהיא של תורה).

האי - (סבירא ליה לרב) 'כטעמיה (דרבן שמעון [בן גמליאל]: דמתנה על של תורה תנאו בטל) וכהילכתיה הוא (וכהילכתיה: דאם מתה יירשנה)', ורב מוסיף הוא [ש'אפילו בדרבנן תנאו בטל']!?

אלא 'הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יירשנה', ולא מטעמיה: דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר ירושת הבעל דאורייתא, וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, ורב סבר ירושת הבעל דרבנן, וחכמים עשו חזק לדבריהם כשל תורה.

ורב סבר ירושת הבעל דרבנן? והתנן [בכורות פ"ח מ"י]: 'לכי יוחנן בן ברוקא אומר: 'היורש את אשתו - יחזיר לבני משפחה (ביובל), וינכה להן מן הדמים (קא סלקא דעתא: יחזירם להם בדמים קלים)' והוינן בה: מאי קסבר? אי קסבר 'ירושת הבעל דאורייתא' - אמאי יחזיר (ירושה אינה חזרת ביובל, כדאמרין בבכורות (דף נב,ב))? ואי דרבנן - דמים מאי עבידיהו? ואמר רב: לעולם קסבר ירושת הבעל דאורייתא, וכגון שהורישתו אשתו בית הקברות: משום פגם משפחה (גנאי הוא להם שיהיו אחרים נקברים עמהם והם יקברו בקבורת אחרים) אמור רבנן לישקול דמי וליהדר; ומאי 'ינכה להן מן הדמים'? - דמי קבר אשתו (שחייב הוא בקבורתה), כדתניא (לוקח בית הקברות מחזירו על כרחו): 'המוכר קברו, ודרך קברו, מעמדו ומקום הספידו - כאין בני משפחה וקוברין אותו בעל כרחו (של לוקח), משום פגם משפחה'.

(אלא לא גרסינן) רב - לטעמיה דרבי יוחנן בן ברוקא קאמר, וליה לא סבירא ליה.

משנה:

מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין, והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים:

רבי טרפון אומר: ינתנו לכושל שבהן (בגמרא מפרש מאי ניהו; ואף על גב דלא משתעבדי מטלטלי דיתמי - לא לבעל חוב ולא לכתובה - הכא, דלאו ברשותיהו מנחי - סבירא לרבי טרפון דמוציאין מיד הלואה או מיד מי שהפקדון אצלו ונותנין לבעל חוב ולכתובה שנתחייב בהן המת מחיים).

רבי עקיבא אומר: אין מרחמין בדין, אלא ינתנו ליורשין (ולא מהניא תפיסה [כפי שמתברר להלן]), שכולן צריכין שבועה (דתנן בפירקין: 'הבא ליפרע מנכסי יתומים - לא יפרע אלא בשבועה', וכל זמן שלא נשבעו - אין להם רשות בהם, ואין אנו יודעין אם יש להם עליו כלום; הלכך משמת המת - זכו בהן היורשין, וברשותן הן) ואין היורשין צריכין שבועה [אין זו סבה אלא סימן שהשייכות של הנכסים היא קודם כל ליורשים].

הניח פירות תלושין מן הקרקע - כל הקודם בהן זכה בהן (קדמו יורשין זכו, ואין מוציאין מידם, דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ולכתובה; קדם אחד מהן - האשה או המלוה - זכה הוא, דרבי טרפון אית ליה 'תפיסה דלאחר מיתה מהניא').

זכתה אשה יותר מכתובתה (אם קדמה ותפסה ויש יותר מן הכתובה) ובעל חוב יותר על חובו (או קדם בעל חוב ותפס ויש בהן יותר על חובו) - המותר:

רבי טרפון אומר: ינתנו לכושל שבהן (זה בעל השטר, שידו על התחתונה, ואם יבואו ליד היתומים - שוב לא יוציא מהם, לא אשה ולא בעל חוב);

רבי עקיבא אומר: אין מרחמין בדין, אלא ינתנו ליורשין, שכולם צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה.

גמרא:

למה לי למיתני מלוה, למה לי למיתני פקדון?

צריכא: דאי תנא מלוה - בהא קאמר רבי טרפון, משום דמלוה להוצאה ניתנה (ואינה קיימת בעין דמחסרא גוביינא, ומשום הכי אמר רבי טרפון דלא מנחי ברשותא דיתמי), אבל פקדון - דאיתיה בעיניה - אימא מודי ליה לרבי עקיבא

(דכל היכא דאיתיה - ברשותא דיתמי איתיה); ו אי תנא הא [פקדון] - בהא קאמר רבי עקיבא, אבל בהך [מלוה, שלהוצאה ניתנה] אימא מודי לרבי טרפון - צריכא.

מאי 'לכושל'?

רבי יוסי ברבי חנינא אומר: לכושל שבראיה (למי ששטרו מאוחר, שלא יוכל לטרוף לקוחות הקודמים לו).

רבי יוחנן אמר: לכתובת אשה (היא קרויה 'כושל', שאין דרכה לחזר אחר נכסי המת ולבקש היכן יש לו קרקע), משום חנא (שימצאו האנשים חן בעיני הנשים ויהיו נשאות להן - שלא תדאגנה להפסיד כתובתן).

כתנאי: 'רבי בנימין אומר: לכושל שבראיה, והוא כשר (והדבר כשר והגון לעשות כן); רבי אלעזר אומר לכתובת אשה משום חנא.'

הניח פירות התלושין [כל הקודם בהן זכה בהן; זכתה אשה יותר מכתובתה ובעל חוב יותר על חובו, המותר: רבי טרפון אומר: ינתנו לכושל שבהן; רבי עקיבא אומר: אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולם צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה].

ורבי עקיבא - מאי איריא 'מותר'? כולוהו נמי דיורשין הוו (כיון דטעמא דרבי עקיבא משום דלא נשבעו הוא, כי תפסי נמי אמאי זכו? הרי זכו בהן יורשים משעת מיתתה, ונכסי דיתמי קא תפסי)!

אין הכי נמי, ואידי דאמר רבי טרפון 'מותר' תנא איהו נמי 'מותר' (אהדר ליה איהו נמי במאי דאיררו ביה; ולעולם בכולהו נמי אית ליה: דאפילו תפס - מפקין ליה מיניה).

(כתובות פד, ב)

ורבי עקיבא - תפיסה לא מהניא כלל? (לשון שאילה הוא זה); אמר רבא אמר רב נחמן: והוא שתפס מחיים (מהניא היכא דתפס מחיים של מת; והכי גמר לה רב נחמן מרביה).

ולרבי טרפון - דמנחי היכא (הנך פירות, דקאמר רבי טרפון דבשעת מיתתה לא זכו בהן יורשין אלא יזכה בהן הקודם)?

רב ושמואל, דאמרי תרוייהו: והוא שצבורין ומונחין ברשות הרבים, אבל בסימטא לא (נסימטא: קרן זוית הסמוכה לרשות הרבים, ובני אדם העושין סחורה זה עם זה בשוק ורוצים לדבר דבריהם בנחת וישוב הדעת מסתלקין לשם); אבל בסימטא לא אמר רבי טרפון 'כל הקודם זכה', דכיון דמקום הראוי לקנין הוא, כדאמרינן בעלמא (בבא בתרא דף פד, ב) דמשיכה קניא התם אפילו למאן דאמר 'ברשות הרבים לא קניא' - אין זה מקום הפקר, וזכו בהן יורשין משעת מיתתה, והמחזיק בו שם כמחזיק בו בביתם); ורבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו: אפילו בסימטא.

דון דיניי כרבי טרפון ואהדריה ריש לקיש לעובדא מינייהו (סבר לה כרבי עקיבא דלא מהניא תפיסה); אמר ליה רבי יוחנן: עשית (דברי רבי עקיבא) כשל תורה (כאילו הן הלכה למשה מסיני, שחזרת מעשה בית דין! דיי לנו לקיים הלכה כמותו לכתחילה, אבל משנעשה ונגמר הדין - אין לנו לחזור)!

לימא בהא קמיפלגי: דמר סבר טעה בדבר משנה (דקיימא לן הלכה כרבי עקיבא היכא דיחידא פליג עליה, ואף על גב דלאו במשנה ממש תנינא לה, אלא שמעתא דאמוראי הוא - אמרינן בסנהדרין (דף ג, א)) חוזר (דאמרינן התם 'אפילו טעה בדבר ושמואל? אמר ליה: אי!'), ומר סבר טעה בדבר משנה אינו חוזר?

לא, דכולי עלמא טעה בדבר משנה חוזר, והכא בהא קמיפלגי: מר [רבי יוחנן] סבר: הלכה כרבי עקיבא מחבירו ולא מרבו [רבי טרפון נחשב כאן לרבו של רבי עקיבא], ומר [ריש לקיש] סבר: הלכה אפילו מרבו.

ואיבעית אימא דכולי עלמא הלכה כרבי עקיבא מחבירו ולא מרבו, והכא בהא קמיפלגי: מר סבר: רבי טרפון רבו הוה, ומר סבר: חבירו הוה.

ואיבעית אימא: דכולי עלמא חבירו הוה, והכא בהא קמיפלגי: מר סבר: 'הלכה' איתמר (הלכה כרבי עקיבא מחבירו), ומר סבר: 'מטין' איתמר (מטין ההוראה לכתחילה אחר רבי עקיבא, ומיהו אי עביד כאידך - לא מהדרינן עובדא).

קריביה (קרוביו) דרבי יוחנן תפוס פרה דיתמי מסימטא; אתו לקמיה דרבי יוחנן, אמר להו: שפיר תפסתוה!

אתו לקמיה דרבי שמעון בן לקיש, אמר להו: זילו אהדור (דסבירא ליה כרבי עקיבא דתפיסה דלאחר מיתה לאו כלום היא).
אתו לקמיה דרבי יוחנן, אמר להו: מה אעשה? שכנגדי (שקול כמותי) חלוק עלי! [אולי כאן הוא חולק, ורבי יוחנן אינו חוזר לדון אתו, כי מדובר בקרובו של רבי יוחנן].

ההוא בקרא דיתמי (שומר בהמותיהם), דתפסי תורא מיניה בעל חוב (בעל חוב של מת תפסו בבית השומר), אמר "מחיים תפיסנא ליה", ובקרא אמר "לאחר מיתה תפסיה"!
אתו לקמיה דרב נחמן, אמר ליה: אית לך סהדי דתפסיה?
אמר ליה: לאו.
אמר ליה: מגו דיכול למימר 'לקוח הוא בידי' - יכול נמי למימר "מחיים תפיסנא ליה".

והאמר ריש לקיש: הגדרות (בהמה דקה, על שם 'גדרות צאן' (במדבר לב, טז)) - אין להן חזקה (אין המחזיק בהם יכול לומר "לקוחין הן בידי" שמא מצאן והכניסן בביתו, לפי שדרכן להלך בשדות)?
שאני תורא, דמסירה לרועה [ונשמרים, וחזקה שאינם נתפסים].

דבי נשיאה תפוס אמתא דיתמי מסימטא; יתיב רבי אבהו ורבי חנינא בר פפי ורבי יצחק נפחא, ויתיב רבי אבא גבייהו. אמר להו: שפיר תפסיתוה!
אמר להו רבי אבא: משום דבי נשיאה נינהו - מחנפיתו להו? והא דון דייני כרבי טרפון, ואהדריה ריש לקיש עובדא מינייהו!

יימר בר חשו (שם האיש) הוה מסיק ביה זוזי כההוא גברא; שכיב (הלוה), ושביק ארבא (ספינה) [קטנה, כפי שנראה להלן; אולי רפסודה]. אמר ליה (יימר) לשלוחיה: 'זיל תפסה ניהליה'! אזל תפסה.
פגעו ביה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע, אמרו ליה: את - תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, ואמר רבי יוחנן: התופס לבעל חוב (שליח התופס מטלטלין של לווה לצורך בעל חוב) במקום שחב לאחרים (שמפסיד בעלי חובין אחרים בתפיסתו) -

(כתובות פה, א)
לא קנה! (דלאו כל כמיניה לחוב זה כדי לזכות את זה).
תפסוה אינהו [רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע] (שאף הם נושים בו מעות).
רב פפא מימלח מלוחי (מנהיגה [את הספינה] בעוגין שלה, שקורין ריימ"ש בלעז: 'ממלח' שקורין ווירנ"ר בלעז, לשון 'וייראו המלחים' (יונה א, ה)); רב הונא בריה דרב יהושע ממתח לה באשלא [משך את הספינה בחבל].
מר אמר: אנא קנינא לה לכולה (הנהגתי בריאה משל חבירי), ומר אמר: אנא קנינא לה לכולה.
פגע בהו רב פנחס בר אמי, אמר להו: רב ושמואל דאמרי תרוייהו: והוא שצבורין ומונחין ברשות הרבים!
אמר להו [צ"ל 'אמרו ליה']: אנן נמי - מחריפותא דנהרא תפיסנא (לא מצאנוה על שפת הנהר שהיא כסימטא, אלא מזה חספונה: שהיה מוליכה באמצע הנהר, שכל הספינות הולכות שם, והוי כרשות הרבים).

אתו לקמיה דרבא, אמר להו: קאקי (אווזים) חיורי (על שזקנים היו) משלחי גלימי דאינשי (מפשיטין טליתות האנשים)! הכי אמר רב נחמן: והוא שתפסה מחיים [ועליהם להחזיר ליורשים לפי רבי עקיבא ולפי ריש לקיש, ולפי רבי יוחנן - אין צריכים להחזיר].

אבימי בריה דרבי אבהו הוו מסקי ביה (נושים בו) זוזי בי חוזאי (אנשי אותה מדינה), שדרינהו ביד חמא בריה דרבה בר אבהו. אזל פרעינהו. אמר להו: "הבו לי שטרא"! אמרו ליה: סיטראי נינהו (מצד אחד היינו נושים בו מלוה על פה ומחמת אותה מלוה נחזיק בהם). אתא לקמיה דרבי אבהו, אמר ליה: אית לך סהדי דפרעתינהו? אמר ליה: לא! אמר ליה: מיגו דיכולין לומר 'לא היו דברים מעולם' יכולין נמי למימר 'סיטראי נינהו'.

לענין שלומי שליח ([פצוי על אבדן הכסף בצורה זו - שיסלם השליח] למשלח) מאי (מי הוה פושע, שהחזיר המעות עד שלא קבל מהם השטר)?
אמר רב אשי: חזינן: אי אמר ליה "שקול שטרא והב זוזי" - משלם; "הב זוזי ושקול שטרא" - לא משלם.
ולא היא: בין כך ובין כך משלם, דאמר ליה: לתקוני שדרתיך (והיה לך לדקדק בתקנתי) ולא לעוותי.

ההיא איתתא דהוו מיפקדי גבה (מאבייתומים) מלוגא דשטרי (תיק מלא שטרות). אתו יורשים קא תבעי ליה מינה. אמרה להו: "מחיים (בחוב שהיה חייב לי) תפיסנא להו (החזקתי בהם)". אתאי לקמיה דרב נחמן, אמר לה: אית לך סהדי דתבעוה מיניך מחיים ולא יהבית ניהליה?
אמרה ליה: לא.

[אמר רב נחמן:] אם כן, הוי תפיסה דלאחר מיתה (שכל זמן שהיה חי היו פקדון בידך והרי הן כמונחין ברשותיה, וכי אמרינן 'תפיסה מחיים' - כגון שראהו קרוב למות ותפס מטלטלין לשם חובו, ולא היו פקדון בידו), ותפיסה דלאחר מיתה לא כלום היא.

ההיא איתתא דאיחייבא שבועה (שהיה אדם תובעה ממון והיא כופרת) בי דינא דרבא; אמרה ליה בת רב חסדא (אשתו של רבא): ידענא בה דחשודה אשבועה.

אפכה רבא לשבועה אשכנגדה (התובע אותה ישבע ויטול כדתנן (שבועות פ"ז מ"א; דף מד, ב) זאלל נשבעין ונוטלין: שכנגדו חשוד על השבועה').

זימנין (פעם אחרת) הוו יתבי קמיה [דרבא] רב פפא ורב אדא בר מתנא; אייתו ההוא שטרא גביה.

אמר ליה רב פפא: ידענא ביה דשטרא פריעא הוא.

אמר ליה [רבא]: איכא איניש אחרינא בהדיה דמר? אמר ליה: לא.

אמר ליה [רבא]: אף על גב דאיכא מר עד אחד - לאו כלום הוא.

אמר ליה רב אדא בר מתנא: ולא יהא רב פפא כבת רב חסדא?

[אמר רבא:] בת רב חסדא קים לי בגווה (דלא משקרא), מר לא קים לי

בגוויה [קשה - וכי אין רב פפא ראוי שיסמכו עליו? תוספות סוף ד"ה

מרענא: 'וי"ל דרב פפא קרוב היה', ועיין הרא"ש על אתר בסימן ו].

אמר רב פפא: השתא דאמר מר 'קים לי בגוויה' - מילתא היא,

כגון אבא מר ברי, דקים לי בגוויה, קרענא שטרא אפומיה.

'קרענא' ס"ד [וכי אחד נאמן להוציא שטר חתום מיד המחזיק בו? אפוקי ממונא הוא, ותרי

בעינן]?! אלא מרענא שטרא (ולא אזדקק לגבות באותו שטר, ומקרע נמי לא קרענא ליה)

אפומיה.

ההיא איתתא דאיחייבא שבועה בי דינא דרב ביבי בר אביי, אמר

להו ההוא בעל דין: תיתי ותישתבע במתא [בעיר שלנו (על פי הב"ח)]

אפשר דמיכספא [שתב"יש] ומודיא [ותודה, ולא תישבע]. אמרה להו:

כתבו לי זכוותא דכי משתבענא יהבי לי "(שבאתי לדין ונפטרתי הימנו

בשבועתי)"! אמר להו רב ביבי בר אביי: כתבו לה. אמר רב פפי:

משום דאתיתו ממולאי (בית עלי, שהן כרותי ימים; ולי נראה 'ממולאי' - גבנונים, בעלי מומין

שאינן חיינ כשאר בני אדם, לשון 'שקל מוליא ושדי בנצא' (בבא בתרא נד, א)) אמריתו מילי מוליתא

[חלשים]? הא אמר רבא (לעיל כא, ב): 'האי אשרתא (אשרתא: לשון חזק, כמו 'יישר כחך'

יבמות סב, א)) דדיני (גירסת רש"י: אשרתא דשטרי: קיום השטר: שכותבין דיינין "במותב תלתא

הוינא ואתא פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידיהו ואשרנוהו וקיימנוהו") דמיכתבא [שנכתבה]

מקמי דנחוו (שיעידו זה כתב ידי) סהדי אחתימות ידיהו - פסולה',

אלמא? מיחזי כשיקרא - הכא נמי מיחזי כשיקרא (לכתוב נשבעה פלונית ועדיין

לא נשבעה)!

וליתא [ואין הלכה כד], מדרב נחמן, דאמר רב נחמן: 'אומל היה לבי

מאיד: אפילו מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה - כשר'; ואפילו רבנן

לא פליגי עליה דרבי מאיר אלא בגיטי נשים, דבעינן כתיבה

לשמה, אבל בשאר שטרות מודו ליה, דאמר רב אסי אמר רבי יוחנן:

'שטר שלוה בו ופרעו (בו ביום) - אינו חוזר ולוה בו (אפילו בו ביום, ואף על

גב דלאו מוקדם הוא, שהרי ביום הלואה נכתב), שכבר נמחל שיעבודו (משפרעו - בטל השטר,

ונמצאת מלווה השניה מלווה על פה, ואינו גובה מן הלקוחות) - טעמא דנמחל שיעבודו, אבל למיחזי

(כתובות פה, ב)

כשיקרא (שלא נכתב על מלווה) לא חיישינן (אם לא שיש בדבר ביטול שטר גמור) [ויכולים לכתוב לה מראש את הפסק, שאם תשבע - זכתה].

ההוא גברא דאפקיד שב מרגניתא דציירי בסדינא (שבע מרגליות צורות בסדין אחד הפקיד) בי (ביד) רבי מיאשא בר בריה דרבי יהושע בן לוי. שכיב רבי מיאשא, ולא פקיד (לא צוה לאנשי ביתו, שחטפו מיתה). אתו לקמיה דרבי אמי (לחבוע את היורשין) [רש"י אומר בלשון רבים, אך לפי הספור להלן נראה שהיה אחד], והיורשין אומרים שמא של אבינו היו). אמר להו: חדא - דידענא ביה ברבי מיאשא בר בריה דרבי יהושע בן לוי דלא אמיד (אינו עשיר), ועוד: הא קא יהיב סימנא (דאמר "בסדין הם צורות, והם שבע")! ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם, אבל רגיל דעייל ונפיק להתם - אימא איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא.

ההוא גברא דאפקיד כסא דכספא בי חסא. שכיב חסא ולא פקיד (שטבע בנהר, כדאמר ביבמות בפרק בתרא (קכא, ב)). אתו לקמיה דרב נחמן, אמר להו: ידענא ביה בחסא דלא אמיד, ועוד: הא קא יהיב סימנא! ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם, אבל רגיל דעייל ונפיק להתם - אימא איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא.

ההוא דאפקיד מטכסא (לבוש משי; צינד"ל בלע"ז) בי רב דימי אחוה דרב ספרא. שכיב רב דימי ולא פקיד. אתא לקמיה דרבי אבא. אמר להו: חדא דידענא ביה ברב דימי דלא אמיד, ועוד: הא קא יהיב סימנא! ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם, אבל רגיל דעייל ונפיק להתם - אימא איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא.

ההוא דאמר להו (בצוואת מיתה) "נכסיי לטוביה" (ולא פירש לאיזה טוביה), שכיב. אתא טוביה. אמר רבי יוחנן: הרי בא טוביה! אמר "טוביה"! ואתא רב טוביה; "לטוביה" אמר, "לרב טוביה" לא אמר! ואי איניש דגיס ביה (רגיל אצלו ומגו דגייסי אהדי קורא לו בשמו כאילו לא נסמך) - הא גיס ביה.

אתו שני 'טוביה', שכן ותלמיד חכם - תלמיד חכם קודם (דמסתמא אדם מצדיק מעשיו לזכות בשעת מיתה, דאמר מר (ברכות לד, ב) 'כל הנביאים לא נתנבאו אלא למהנה תלמידי חכמים מנכסיו'); קרוב ותלמיד חכם - תלמיד חכם קודם.

איבעיא להו: שכן וקרוב מאי?

תא שמע: [משלי כג, רעך ורעה אביך אל תעזב, ובית אחיך אל תבוא ביום אידך] טוב שכן קרוב מאח רחוק.

שניהם קרובים ושניהם שכנים ושניהם חכמים?

שודא דדייני (הטלת הדיינים לפי מה שיראו דיינים שהיה דרכו של מת לקרב: את זה יותר מזה, או מי שבשניהן טוב ונוהג בדרך ישרה, שיש לומר "בו נתכין המת לזכות"). ('שודא': כמו 'שדי בימא' (שמות טו, ד), דמתרגמין ירה בים = הטיל בים).

תוספות מסכת כתובות דף פה עמוד ב ד"ה שודא דדייני - לא כפי' הקונט' שפי' שיאמדו הדיינים דעתו של נותן למי רצונו ליתן יותר, אלא אומר ר"ת שהדיין יתן למי שירצה, ומביא ראיה מסוף פ"ק דגיטין (דף יד: ושם) גבי "הולך מנה לפלוני" ומת משלח' - מה שירצה שליח יעשה, וקרי ליה התם שודא; ועוד בפ' בתרא דקידושין (דף עז. עט.) אמרינן דנאמן דיין לומר "לזה זכיתי כו", אבל אין בעלי דינים עומדים לפניו אין נאמן, ופריך: וניהדר ונידייניה? ומשני: בשודא דדייני! - ואי כפי' הקונט' שהדיינין אומדין דעתו של נותן, אכתי ניהדר ויעשה שודא; וכן בירושלמי: למי שירצו הדיינים להחליט מחליטין; ואם תאמר: אם כן יתן הדיין למי שיתן לו יותר שכר? וי"ל דכל דיין דמקבל אגרא - לאו דיינא הוא.

אמר ליה רבא לבריה דרב חייא בר אבין: תא אימא לך מילתא מעליותא דהוה אמר אבוך: הא דאמר שמואל 'המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו (המוכר שהוא מלווה - מחלו ללווה) - מחול (דאמר ליה לווה ללוקח "לאו בעל דברים ידי את"), ואפילו יורש (של מלווה) מוחל' - מודה שמואל

במכנסת שטר חוב לבעלה וחזרה ומחלתו - שאינו מחול, מפני שידו כידה.

קריבתיה דרב נחמן זבינתה לכתובתה (מכרה שעבוד כתובתה לאחרים בעודה תחת בעלה) בטובת הנאה (דבר מועט שאינו אלא כחיזוק טובה, שקורין גרי"ד: מפיק רצון; ולפי שהלוקח מטיל מעותיו בספק שמא תמות היא בחיי בעלה - מִפְּקֻד, ואינו לוקחה אלא בדמים מועטים); אי גרשה [ונעשתה זכאית לכתובה] ושכיבה. אתו (לקוחות), קא תבעי לה לברתה (הבאה לגבות כתובת אמה מאביה ולירש הכתובה מכח אמה, ואלו באין ליטול אותה הימנה לומר: אמך מכרה לנו)! אמר להו רב נחמן: ליכא דליסבא לה עצה?

(כתובות פו, א)

תיזיל ותיחלה לכתובתה דאמה לגבי אבוא, ותירתה מיניה (דאמרין: אפילו יורש מוחל, ואמה של זו מכרה להן שטר חוב שהיה לה על בעלה)! שמעה, אזלה, אחילתה.

אמר רב נחמן: עשינו עצמינו כעורכי הדיינין (כקרב של בעל דין או אוהבו הבא אצל דיינין ועורכו בראיות אחר זכות אוהבו או קרובו - כך למדתי עצה לזו להפסיד שכנגדה). מעיקרא (כשאמר כן) מאי סבר ולבסוף (כשנתחרט) מאי סבר? מעיקרא סבר [ישעיהו נח, ז]: הלא פרס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית, כי תראה ערם וכסיתו] ומבשרך לא תתעלם, ולבסוף סבר: אדם חשוב שאני (לפי שלמדין הימנו, ויש שיעשו אף שלא לקרובים).

גופא: אמר שמואל: המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו - מחול, ואפילו יורש מוחל.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: ואי פקח הוא (הלוקח) - מקרקש ליה זוזי (ללוה ושוכרו בהן) וכתב ליה שטרא בשמיה (לכתוב לו שטר חוב בשמו, קודם שיעשו קנוניא בין שניהם).

אמר אמימר: מאן דדאין דינא דגרמי (המחייב את הגורם הפסד לחבירו) - מגבי ביה (בהאי שטרא מן המוחלו) דמי שטרא מעליא (כל החוב שבתוכו); מאן דלא דאין דינא דגרמי - מגבי ביה דמי ניירא בעלמא (כלומר: אומר שלא מכר לו אלא הנייר, "והרי הוא בידך") (פלוגתייהו בבבא קמא בפרק בתרא (קטז, ב): ורבי מאיר אית ליה דינא דגרמי, כדתניא (שם דף ק, ב): 'נתייאש הימנה [מלבנות גדר בין שני סוגי גידולים שהם כלאים זה בזה] ולא גדרה - הרי זה קידש, וחייב באחריותו' - גבי כלאים, וקיימא לן כוותיה).

הוה עובדא וכפיה רפרם לרב אשי (שבא הדין לפני רב אשי וסיבבו [רפרם לרב אשי] והקיפו בראיות) ואגבי ביה (מדינא דגרמי) כי כשורא לצלמי (כלומר: גיבוי גמור: כל ההפסד דקדק בו, כאשר ידקדק הלוקח קורה לצור בה צורות: שלוקח ישרה וחלקה).

אמר אמימר משמיה דרב חמא: האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב, ואית ליה ארעא ואית ליה זוזי - לבעל חוב מסלקינן ליה בזוזי, לאשה מסלקינן לה בארעא: האי כי דיניה והאי כי דיניה (זה הלוח מעות, וזו סמכה על שיעבוד הקרקע, והיא לא נתנה כלום; ואם בשביל נכסי צאן ברזל הנישומין בכתובה - הוא זכה בהן מיד, וְזו צירפתן עם הכתובה על שיעבוד הקרקע [ונכסי המלוג הם שלה ממילא, ואינם נמנים בין נכסי הבעל כלל]); ואי לא איכא אלא חד ארעא ולא חזיא אלא לתד (אין בה אלא כדי לאחד מהן) - לבעל חוב יהבינן ליה (שלא תנעול דלת), לאשה לא יהבינן לה. מאי טעמא? יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא. (ולא חיישינן לומר 'משום חינוא'; ודוקא שהשטרות נכתבו ביום אחד, אבל אם קדמה זמן הכתובה - היא גובה).

אמר ליה רב פפא לרב חמא: ודאי דאמריטו משמיה דרבא (לשון שאלה הוא: [וכי] אמת הוא ששמעתי, שאתם אומרים דבר זה [להלן] של תימה: דמטרחינן ליה ללוה למכרה? והלא המלוה עיקר סמך שלו על הקרקע): 'האי מאן דמסקי ביה זוזי [ללוה החייב כסף], ואית ליה ארעא, ואתא בעל חוב וקא תבע מיניה, ואמר ליה [הלווה למלוה] "זיל שקול מארעא" - אמרינן ליה: זיל זבין את ואיתיביב ליה' (והלא המלוה עיקר סמך שלו על הקרקע [ועל מנת כן הוא הלוח!])? אמר ליה: לא; אימא לי - גופא דעובדא היכי הוה? אמר ליה: תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה (מעות היה לו לפרוע ואומר "של עובד כוכבים הס"); - הוא [הלווה] עשה שלא כהוגן - לפיכך עשו בו שלא

כהוגן! [עדיף ללווה לתת שדה לפי שומה למלוה, כי אם יאלץ למכור בלחץ בית דין – לא יקבל מלוא הערך, שהרי ידוע שהוא לחוץ!]]

אמר ליה רב כהנא לרב פפא: **לדידך, דאמרת** (במסכת ערכין בפרק 'שום היתומין' (כב,ב)) **'פריעת בעל חוב מצוה'** (מצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו דכתיב 'הין צדק' נויקרא יט,לו) שיהא 'הן' שלך צדק ו'לאו' שלך צדק (בבא מציעא מט,א) – **אמר [הלווה] 'לא ניחא לי דאיכביד מצוה' – מאי?**

אמר ליה: **תנינא: 'כמה דברים אמורים** (דלוקה ארבעים (עיין פירוש רש"י בחולין קלב,ב עוד שם קי"ב ד"ה כפתוהו?)) **– במצות לא תעשה, אבל במצות עשה, כגון שאומרים לו "עשה סוכה" – ואינו עושה; "לולב" – ואינו עושה**

(כתובות פו, ב)

מכין אותו (קודם שעבר על העשה ויש בידו לקיים) **עד שתצא נפשו!** בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא: **"הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום"**, והלכה והניחתו בצידי רשות הרבים (ועודנו שם לאחר שלשים) – מהו?

אמר ליה: **אינה מגורשת – מדרב ושמואל! דרב ושמואל, דאמרי תרוייהו** (גבי מתניתין דקתני **הקודם זכה'**): **'והוא שצבורין ומונחין ברשות הרבים'** (- אלמא רשות הרבים לא קני ליה לבעלים מידי אלא אם כן מגביהו!), **וצידי רשות הרבים** (סמוך לכתלים, שאין דרך בני אדם לעבור שם ולהתחכך בכותלים) **כרשות הרבים דמו** (הילכך לאחר שלשים – לאו ברשותה הוא דליהוי גירושין חיילי)!

אדרבה! מגורשת, מדרב נחמן, דאמר רב נחמן **אמר רבה בר אבוא:** **'האומר לחבירו "משוך פרה זו, ולא תהיה קנויה לך עד לאחר שלשים יום" – קנה, ואפילו עומדת כאגס!'** **מאי – לאו היינו 'אגס' והיינו 'צידי רשות הרבים'?!'** **לא: אגם לחוד וצידי רשות הרבים לחוד. איכא דאמרי:**

אמר ליה: מגורשת מדרב נחמן, וצידי רשות הרבים כאגס דמי. אדרבה! אינה מגורשת, מדרב ושמואל! מאי – לאו היינו רשות הרבים והיינו צידי רשות הרבים?!' **לא, רשות הרבים לחוד וצידי רשות הרבים לחוד.**

משנה:

המושיב את אשתו חנונית (למכור יינו ופירותיו בחנות) **או שמינה אפוטרופיא** (להכניס ולהוציא פירותיו ולשכור פועלים ולישא וליתן) – **הרי זה משביעה** (שלא עיכבה בידה כלום) **כל זמן שירצה** [ונראה לי שאפילו מינה אותה לנהל רק את נכסי מלוג שלה – גם כן משביע אותה, שמא עיכבה פירותיו]. **רבי אליעזר אומר: אפילו על פילכה ועל עיסתה.**

גמרא:

איכבידא להו: רבי אליעזר – על ידי גלגול קאמר? או לכתחלה קאמר? (על ידי גלגול קאמר: דשמעיה לתנא קמא דאמר משביעה על האפטרופסות, ולא על פילכה ועיסתה ואפילו על ידי גלגול שבועת אפטרופסות, דכיון דשבועת אפטרופסות דרבנן – [דהא לא קטען ליה תובע טענת ברי, אלא 'רצוני שתשבע לי' – לא מגלגלין על ידה] שבועה אחריתי, ואתא רבי אליעזר למימר: היכא דהושיבה חנונית – מיגו דמישתבעה אפטרופסות – משתבעה נמי על ידי גלגול על פילכה ועיסתה, דמגלגלין מדרבנן? או לכתחלה קאמר – דאפילו לא מינה אפוטרופיא – משביעה על פלכה, שהרי אפוטרופסת היא?)

תא שמע: 'אמרו לו לרבי אליעזר: 'אין אדם דר עם נחש בכפיפה (בתוך קופה אחת) **'אי אמרת בשלמא 'לכתחלה' – שפיר** (דאמרה ליה "הואיל ומשבעת לי על פילכי – איני יכול לסבול קפדנותך")! **אלא אי אמרת 'על ידי גלגול' – מאי נפקא לה מינה** (הרי נתחייבת לו שבועה, ומה יקשה לה גלגול זה אם לא עיכבה כלום)?

² רש"י מסכת חולין קי"ב ש"ד כפתוהו: על העמוד להלקותו כדתניא (כתובות דף פ"ט). בד"א דארבעים ותן לא? במצות לא תעשה שכבר נעשית העבירה אבל מצות עשה שלפניו ואינו רוצה לקיימה כגון אומרים לו עשה סוכה ואינו עושה עשה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו:

דאמרה ליה: "כיון דקדייקת בתראי כולי האי (אינך אוהב ומאמין אותי) - לא מצינא דאדור בהדך".

תא שמע: 'הרי שלא פטר את אשתו מן הנדר' (שנודרת לו 'יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם עיכבתי משלך כלום', כדאמר במסכת גיטין (ד"מ"ג; דף לז, ב): 'נמנעו מלהשביעה - התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה') ומן השבועה (שלא כתב לה "נדר ושבועה אין לי עליך"), והושיבה חנוונית או שמינה אפוטרופיה - הרי זה משביעה כל זמן שירצה; לא הושיבה חנוונית ולא מינה אפוטרופיה - אינו יכול להשביעה. רבי אליעזר אומר: אע"פ שלא הושיבה חנוונית ולא מינה אפוטרופיה - הרי זה משביעה כל זמן שירצה, שאין לך אשה שלא נעשית אפוטרופיה שעה אחת בחיי בעלה על פילכה ועל עיסתה. אמרו לו: אין אדם דר עם נחש בכפיפה! שמע מינה לכתחלה! שמע מינה.

משנה:

כתב לה "נדר ושבועה אין לי עליך" - אין יכול להשביעה (בגמרא מפרש מהי שבועה פטרה), אבל (אם גירשה ומתה ויורשיה תובעין הימנו כתובתה) משביע הוא את יורשיה (נשבעים שבועת יורשין המפורשת במסכת שבועות (דף מה, א) 'שבועה שלא פקדנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ולא מצאנו בין שטרותיה ששטר כתובתה פרוע') ואת הבאים ברשותה (אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה, והלקוחות תובעין אותו - נשבעין אף הן שבועת היורשין).

"נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך" - אינו יכול להשביעה לא היא ולא יורשיה ולא את הבאים ברשותה, אבל (אם נתאלמנה, והיא או יורשיה נפרעין מן היתומים) - יורשיו משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה (היא או יורשיה או הבאים במקומה) צריכים שבועה, שהרי לא פטרן אלא ממנו, אם תגבה כתובתה בחייו).

"נדר ושבועה אין לי, ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי (אם אמכור נכסי ואת באה ליפרע מלקוחות), עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך" - אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה;

הלכה (זו שפטרה בעלה מן השבועה, והכי תני בהדיא בתוספתא דאהך שפטרה קאי) מקבר בעלה לבית אביה (שלא נתעסקה שוב בנכסים), או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופיה - אין היורשין משביעין אותה.

ואם נעשית אפוטרופיה - היורשין משביעין אותה על העתיד לבא (על עסק שלאחר מיתה [יכולים להשביע אותה] שלא עיכבה בידה כלום, דהשתא נכסים דיתמי נינהו, ולא מהניא בהו פטור ידידה) ואין משביעין אותה על מה שעבר (על עסק שבחיי בעלה).

גמרא:

שבועה מאי עבדתה (איזו שבועה סתם שאשה חייבת לבעלה או ליורשיו, דקתני דכי לא פטרה - משביעה, וכי פטרה - אין משביעה)? אמר רב יהודה אמר רב:

(כתובות פז, א)

על אפוטרופיה שנעשית בחיי בעלה (פטרה בכתיבה זאת משבועת אפוטרופוס אם יושיבה חנוונית; אבל אם פגמה כתובתה - דתנן במתניתין [כתובות פ"ט מ"ז] 'הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה' - לא נפטרה מאותה שבועה על ידי תנאי זה, דכי פטר לה - משבועה דקא רמי הוא עלה, אבל שבועה דהיא גרמה לנפשה - לא פטר לה).

רב נחמן אמר רבה בר אבוח: על הפוגמת כתובתה [שקבלה חלק מהתובה לפני-כן, והרי היא כ'מודה במקצת' וצריכה להישבע, והוא יכול פטור אותה גם משבועה זו] (וכל שכן משבועת אפוטרופיה, דמכל שבועה פטרה).

אזל רב מרדכי, אמרה לשמעתא (הך אתקפתא: 'בשלמא למאן דאמר כו' - [רב מרדכי] אותביה [השיב תשובה]) קמיה דרב אשי [בפני רב אשי]: בשלמא למאן דאמר 'על הפוגמת כתובתה', דמסקא אדעתה [שמעלה על דעתה בזמן שפגמה כתובתה] דלמא מצטרכי לי זוזי ושקילנא מכתובתאי, ואמרה ליה [לבעלה] "כתוב לי דלא משבעת לי" (ומיגו דרמיא אנפשה - תבעה ליה פטור כל שבועות) - אלא למאן דאמר 'על אפוטרופיה שנעשית בחיי בעלה' - איהי מי

הות ידעה דמותיב לה אפוטרופיא, דאמרה ליה "כתוב לי דלא משבעת לי"?

אמר ליה: אתון - אהא מתניתו לה (להא דרב יהודה - ארישא דמתניתין, דלא פריש בה בהי שבועה איירי, ואפלוגתיה דרב נחמן, וסבריתו דרב יהודה - אדרב נחמן פליג, וקשיא לכו); אנן - אהא (אסיפא דמתניתין) מתנינן לה: 'הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופיא - אין יורשין משביעין אותה; ואם נעשית אפוטרופיא - יורשין משביעין אותה על העתיד לבא, ואין משביעין אותה על שעבר' (דמיירי בשבועת אפוטרופין בהדיא, דקתני זאם נעשית אפוטרופיא, ודרב נחמן - לאו אפלוגתא דרב יהודה אתמר, אלא אפירושא דרישא אתמר; ורב מתנא פליג אדרב יהודה בסיפא: בהי אפוטרופוס קאמר 'לשעבר' - אבל בפוגמת - כוליהו מודו דפטרה, דשבועה הבאה לה על ידי נכסיו היא).

'שעבר' מאי עבדתיה (כלומר: עד מתי קרוי 'לשעבר' דלא אמרינן 'נכסי דיתמי ניהו', ואין תנאי שלו מועיל בהן)?

אמר רב יהודה אמר רב: על אפוטרופיא שנעשית בחיי הבעל; אבל בין מיתה לקבורה (כבר רמו נכסי קמי יתמי, ואין תנאי שלו מועיל בהן, שלא על ידי נכסיו באה לה) - משבעינן לה.

ורב מתנא אמר: אפילו בין מיתה לקבורה לא משבעינן לה, דאמרי נהרדעי: לכרגא (לפרוע למלך כסף גולגלתא דיתמי) ולמזוני (מזון האשה והבנות והיתומים) ולקבורה (לקבורת המת או היתומים) - מזבנינן (נכסי דיתמי) בלא אכרזתא (שאין שהות ומתון לדבר; והכא נמי לא משבעינן על אותה מכירה, דאי אפשר שלא תולזל ותפסידת, ונמצאת שבועת שקר).

אמר רבה אמר רבי חייא: "דלא נדר ודלא שבועה" (אם כתב לה לשון זה) - הוא אינו יכול להשביעה, אבל יורשין משביעין אותה; "נקי נדר נקי שבועה" - בין הוא ובין יורשין אין משביעין אותה הכי קאמר לה: מנקית משבועתא (מדן שבועה); ורב יוסף אמר רבי חייא: "דלא נדר ודלא שבועה" - הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה; "נקי נדר נקי שבועה" - בין הוא ובין יורשין משביעין אותה! הכי קאמר לה: נקי נפשך בשבועתא (אם יחשדוך השבעי להם)!

שלח רבי זכאי [מארץ ישראל, דן לפני רבי יוחנן] למר עוקבא [ראש הגולה בימי שמואל: תוספות סנהדרין לא, ב ד"ה אי ציית ציית] בין [כתב] "דלא שבועה", בין "דנקי שבועה", בין "דלא נדר" ובין "דנקי נדר": [אם כתב] "בנכסי" - הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה; "מנכסיא אילין" [מהנכסים האלה] - בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה.

אמר רב נחמן אמר שמואל משום אבא שאול בן אימא מרים: בין "דלא שבועה", בין "דנקי שבועה", בין "דלא נדר" ובין "דנקי נדר", בין "מנכסי" ובין "מנכסיא אילין" - בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה, אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים 'הכא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה' (דלעולם יורשין משביעין אותה אם מת הוא והיא נפרעת מהם).

ואיכא דאמרי לה (להא דאבא שאול בן אימא מרים) מתניתא (ולא אמרו לה בלשון שמענתא דאמורא, דאמר שמואל משום אבא שאול, אלא מתניתא: 'אבא שאול בן אימא מרים אמר: בין "דלא שבועה", בין "דנקי שבועה", בין "דלא נדר" ובין "דנקי נדר", בין "מנכסי" ובין "מנכסיא אילין" - בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה, אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים 'הכא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה'.

אמר רב נחמן אמר שמואל (ואמר שמואל עלה): הלכה כבן אימא מרים (הלכה כאבא שאול).

משנה :

הפוגמת כתובתה (כדמפרש ואזיל במתניתין גופה) - לא תפרע (השאר) אלא בשבועה (ובגמרא מפרש טעמא);

עד אחד מעידה שהיא פרועה - לא תפרע אלא בשבועה (בגמרא מפרש טעמא); מנכסי יתומים ומנכסים משועבדים (משום דאי הוה גבי מן הלוח [מבעלה] גופיה, והוה טעין ליה "אשתבע לי דלא פרעתין" - אמרינן בשבועות דמשבעין ליה, ואי לא טעין [הלוח] - לא טענינן ליה, הואיל ונקיט [המלוה] שטרא [ואם היה פורע - חזקה שהיה קורע את השטר]; אבל בשביל לקוחות - אנן טענינן, דלמא אי הוה גבית מן הלוח הוה טעין לך "אשתבע לי דלא פרעתין" ובעית אישתבועי - השתא אנן טענינן, ד'פתח פין לאלם' [משלי לא, ח] הוא [ורק במלווה שיש לו שטר, שחזקה שלא נפרע החוב - לא טוענים ללוה]; ומנכסי יתומים [אם המלוה בא לפרוע] (ושלא בפניו - לא תפרע אלא בשבועה) (- כולוהו משום האי טעמא).

'הפוגמת כתובתה' - כיצד?

היתה כתובתה אלף זוז, ואמר לה "התקבלת כתובתיך" והיא אומרת "לא התקבלתי אלא מנה" - לא תפרע אלא בשבועה.

'עד אחד מעידה שהיא פרועה' - כיצד?

היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה "התקבלת כתובתיך" והיא אומרת "לא התקבלתי", ועד אחד מעידה שהיא פרועה - לא תפרע אלא בשבועה.

'מנכסים משועבדים' - כיצד?

מכר נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות - לא תפרע אלא בשבועה.

'מנכסי יתומים' - כיצד?

מת והניח נכסיו ליתומים, והיא נפרעת מן היתומים - לא תפרע אלא בשבועה.

'ושלא בפניו' - כיצד?

הלך לו למדינת הים והיא נפרעת שלא בפניו - אינה נפרעת אלא בשבועה.

(כתובות פז, ב)

[המשך המשנה]

רבי שמעון אומר: כל זמן שהיא תובעת כתובתה - היורשין משביעין אותה, ואם אינה תובעת כתובתה - אין היורשין משביעין אותה. (בגמרא מפרש אהייא קאי.)

גמרא:

סבר רמי בר חמא למימר: שבועה - דאורייתא (ונפקא מינה דלא מפכינן לה), דקא טעין מאתים וקא מודה ליה במאה - הויה הודאה במקצת הטענה, וכל המודה במקצת הטענה ישבע. אמר רבא: שתי תשובות בדבר: חדא: דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין (מי שתובעין אותו נשבע, שנאמר: 'ולקח בעלי ולא ישלם' [שמות כב, י] - מי שעליו לשלם - הוא נשבע), והיה נשבעת ונוטלת; ועוד: אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות (כל שטרות שיעבוד קרקעות הן, ואין נשבעין על הקרקעות, כדאמרינן בשבועות (מבב, וב'הזהב' (בבא מציעא נב, ב)!)

אלא אמר רבא: מדרבנן (היא שבועה זו); (מאי טעמא [גזרו שבועה]?) דפרע דייק [מי שפורע ומשלם מדייק], דמיפרע [הנפרע] - לא דייק, ורמו רבנן שבועה עלה [עליה, כי היא הנפרעת כתובתה] כי היכי דתידוק [כדי שתדייק].

(ואי תימא בלא פוגם נמי, הא קיימא לן בשבועות דאי אמר ליה "אשתבע לי דלא פרעתין" - משבעין ליה, והאי נמי - הא קא טעין ליה "פרעתין", ומה צורך בפגימה? וכן בעד אחד מעידה שפרועה - בלא עד נמי משבעין לה! הא פרכינן ליה בשבועות: "מה בין זה לפוגם שטרו"? ומשינן לה הכי: התם, כי פגים, ואמר ליה האי "פרעתין" - משבעין ליה, ואפילו לא טען לו זה "השבע לי", אבל כי לא פגים - אפילו אמר ליה "פרעתין", אי לא אמר ליה בהדיא "אשתבע לי" - אמרינן ליה 'זיל שלים', דהא נקיט שטרא.)

איבעיא להו: פוגמת כתובתה בעדים (שטוענת: [התקבלתי מנה [ולא מאתים], ובפני עדים קיבלתי]) מהו? (מי אמרינן) 'אם איתא דפרעה (טפי) [יותר סביר] בעדים הוה פרע לה (דהא דק וקא אייתי עדים לפרעון מנה קמא)? או דלמא (לאו משום דדק הוא, אלא) איתרמוי איתרמי ליה (דהוו עדים התם בההוא זימנא)? תא שמע: 'כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין'; ואלו נשבעין ונוטלין (שתקנו חכמים לישבע וליטול וטעמיהו מפורש בשבועות בפרק 'כל הנשבעין'): השכיר (אמר לו "תן לי שכרי" והוא אומר "נתתי"), והנגזל (ראוהו שנכנס בביתו, אמר לו "תן לי כלי

שנטלת" והוא אומר "לא נטלתי", והעדים ראו שיצא והכלים תחת כנפי טליתו, ולא ידעו מה), **והנחבל** (ראוהו שנכנס לתוך ביתו וידו שלם, ויצא חבול; אמר לו "חבלת בי" והוא אומר "לא חבלתי"), **ושכנגדו חשוד על השבועה, וחנוני על פנקסו** (שכותב בו הקפותיו: "כך צווני פלוני לתת לפועליו, ונתתי להם", והם אומרים "לא נטלנו" - שניהם נשבעין ונוטלין הימנו), **והפוגם שטרו שלא בעדים**.

'שלא בעדים' - אין, בעדים לא!
לא מיבעיא קאמר: לא מיבעיא בעדים, דודאי צריכה שבועה (על השאר; דהא, דקא מודיא בהאי מנה - משום עדים הוא, ולא השבת אבידה היא), אבל שלא בעדים אימא תיהוי כמשיב אבידה (שהרי יש לה שטר שלם עליו, ואי בעיא הויה אמרה "לא קבלתי כלום") ותשקול בלא שבועה? קא משמע לן [שגם היא בשבועה].

איבעיא להו: הפוגמת כתובתה פחות פחות משה פרוטה (במנה שהיא מודה עליו שקיבלה - עושה עמו חשבון: "כך נתת לי ביום פלוני, וכך ביום פלוני" ומצרפתן בחשבון אפילו פחות משה פרוטה) מהו (צריכה שבועה על השאר או לא)? מי אמרינן כיון דקא דייקא כולי האי, קושטא קא אמרה? או דלמא איערומי קא מערמא? תיקו.

איבעיא להו: פוחתת כתובתה (היתה כתובתה אלף זוז כתוב בשטר, והוא אומר "התקבלת כולה" והיא אומרת "לא התקבלתי כלום, אבל מודה אני שלא התנית עמי לכתובתי אלא מנה") - מהו? מי אמרינן 'היינו פוגמת' או דלמא 'פוגמת' - מודיא במקצת (שנתקבלה קצת), הא - לא קא מודיא במקצת?
תא שמע [תוספתא כתובות פ"ט ה"ד [[ליברמן]]]: **'פוחתת - תפרע שלא בשבועה; כיצד? - היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה "התקבלת כתובתיך" והיא אומרת "לא התקבלתי ואינה אלא מנה" - נפרעת שלא בשבועה**.
במאי גביא (אפילו ההוא מנה)? בהאי שטרא? האי שטרא חספא בעלמא הוא (שהיא אומרת מזוייף הוא)!
אמר רבא בריה דרבה: באומרת "אמנה היתה לי ביני לבינו" (ששטר נכתב ונחתם כהוגן, ובפני העדים קבל עליו אלף זוז, אבל הוא האמין בי שלא אתבענו אלא מנה).

עד אחד מעידה שהיא פרועה [לא תפרע אלא בשבועה]:
סבר רמי בר חמא למימר: שבועה דאורייתא, דכתיב (דברים יט, טו) **לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת** [בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר] - **'לכל עון ולכל חטאת'** - הוא דאינו קם, אבל קם הוא לשבועה; ואמר מר: כל מקום שהשנים מחייבין אותו ממון - אחד מחייבו שבועה (על ממון, שאילו היו שנים - היה משלם; עכשיו ישבע שהעד מכחש)!
אמר רבא: שתי תשובות בדבר: חדא: דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטלת; ועוד: אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות!³
אלא אמר רבא: מדרבנן, כדי להפיס דעתו של בעל.

אמר רב פפא:

(כתובות פח, א)
אי פיקח הוא (האי בעל) - מייתי לה לידי שבועה דאורייתא (שהיא בשם או בכנוי, ואוחז ספר בידו, כדאמרינן בשבועות (לחב); וחמורה היא מאד! אבל שבועה דרבנן - קללה בעלמא, כעין שלנו): יהיב לה כתובתה באפי חד סהדא (פעם שניה), וסמיך סהדא קמא אסהדא בתרא (יביא את שניהם יחד לבית דין, שאם תכפור - יעידה שניהם שנתקבלה כתובתה), ומוקים להו להנך קמאי במלוה (יתבענה פרעון הראשון, ויאמר "מלוה הן אצלך, שהרי התקבלת כתובתיך שנית" וכשתכפור ותאמר "לא קבלתי אלא הפעם הזאת", ועד אחד מעיד על הראשונה - איכא שבועה דאורייתא [על הפעם הראשונה] - נשבעת ולא משלמת, ואין כאן שיעבוד קרקעות: שלא מכח כתובה תובעה)!

³ ולעיל בעמוד זה השיב רבא בדיוק את שתי התשובות האלה לרמי בר חמא! וכי רמי בר חמא לא הבין לאחר תשובתו הראשונה של רבא? אלא רבא לא דבר עד שרמי בר חמא גמר לפרש את המשנה כולה, ואמר מה שסבר על כל המשנה, ואחר כך הגיע זמנו של רבא, ולפי סדר המשנה השיב לרמי בר חמא.

מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי: היאך סמיך סהדא קמא אסהדא בתרא? (מה שראה זה לא ראה זה? ואם תכפור על שתייהן - אין כאן אלא עד אחד, ותשבע ותטול שלישית ונמצא מפסיד!)

אלא אמר רב שישא בריה דרב אידי: יהיב לה כתובתה באפי סהדא קמא וסהדא בתרא (והוא הדין לשני עדים מן השוק, אבל עצה טובה היא שיכיר העד הראשון ששתי פעמים פרע, ויכול להעיד על פרעון הכתובה עם חבריו ועל הפרעון הראשון), ומוקים לה להנך קמאי בהלואה.

מתקיף לה רב אשי: אכתי יכולה למימר "שתי כתובות הואי" (שתי שטרות היו לי עליך: בפרעון הראשון החזרתי לך אחת, ובשניה אחרת) " (והרי העד הראשון מעיד לסייעה שראה שני הפרעונות לשם כתובה ולא לשם מלוה) !?

אלא אמר רב אשי: הוא - דמודע להו (לסהדא קמא ובתרא לפני פרעון השני: "דעו שכבר פרעתי לה כתובתה בפני אחד מכם, והיא כופרת, ואני רוצה לפורעה שנית לשם כתובה, שיהיו לי שני עדים בדבר, ואתבע את הראשונים, ויש לי עליהן עד אחד ותתחייב שבועה דאורייתא"; וכיון דשמעינהו, ולא מסייע לה האי עד קמא: תו לא מצית למימר 'שתי כתובות הוו', דמילתא דלא שכיחא הוא).

[לפי זה יוצא שגם אם תטען שהתשלום הראשון היה על חשבון חוב שהיה בעלה חייב לה - תצטרך להישבע שלא נפרעה כתובתה.]

מנכסים משועבדים:

תנן התם (בשבועות פ"ז מ"ז) 'וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה' - ממאן? אילימא מלוה (שהלוה קיים, והיו מוציאים עליו שטר אביהן) - השתא אביהן שקיל בלא שבועה ואינהו בשבועה? אלא הכי קאמר: 'וכן היתומים - מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה'.

אמר רב זריקא אמר רב יהודה: לא שנו (דכי משתבעי שקלי) אלא שאמרו יתומים (של לוה) "אמר לנו אבא 'לוייתי ופרעתי'" (ישבעו אלו [יתומי המלוה] שבועה ש"לא פקדנו ולא אמר לנו אבא ולא מצינו שובר בין שטרותיו ששטר זה פרוע" - ונוטלין), אבל אמרו "אמר לנו אבא לא לוייתי" - אף בשבועה לא יפרעו.

מתקיף לה רבא: אדרבה: כל האומר "לא לוייתי" כאומר "לא פרעתי" דמי!! (דכיון דאמר לא לוה - מודה הוא שלא פרע, והרי שטר מוכיח עליו שלוה!?) אלא אי אתמר - הכי אתמר: אמר רב זריקא אמר רב יהודה: לא שנו (דבעו שבועה) אלא שאמרו יתומים "אמר לנו אבא 'לוייתי ופרעתי'", אבל אמרו "אמר לנו אבא 'לא לוייתי'" - נפרעין שלא בשבועה, שכל האומר "לא לוייתי" כאומר "לא פרעתי" דמי.

ונפרעת שלא בפניו - לא תפרע אלא בשבועה: אמר רב אחא שר הבירה (כך כינויו): מעשה בא לפני רבי יצחק באנטוכיא ואמר: לא שנו (שיוודין בית דין לנכסי אדם שלא בפניו) אלא לכתובת אשה - משום חינא, אבל בעל חוב לא. ורבא אמר רב נחמן: אפילו בעל חוב, שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חברו והולך ויושב במדינת הים ואתה נועל דלת בפני לוויין.

רבי שמעון אומר: כל זמן שתובעת כתובתה [היורשין משביעין אותה, ואם אינה תובעת כתובתה - אין היורשין משביעין אותה]:

[ראה טבלה מסכמת להלן.]

רבי שמעון אהייא?

אמר רבי ירמיה: אהא: 'ונפרעת שלא בפניו' - לא תפרע אלא בשבועה' - לא שנו למזוני (באה לבית דין ותובעת מזונות מנכסי בעלה למכור קרקע ולזונה נשבעת שלא הניח בידה מעות לזיון מהם), ולא שנו לכתובה (אם שלח לה גט); ואתא רבי שמעון למימר: 'כל זמן שתובעת כתובתה - יורשיה משביעין אותה';

(כתובות פח, ב)

אינה תובעת כתובתה - אין יורשין משביעין אותה; וקמיפלגי בפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים, דתנן [כתובות פ"ג מ"א]: 'מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות: חנן אומר: תשבע בסוף (כשתתאלמן או תתגרש ותתבע כתובה תשבע שלא עיכבה בידה משל בעלה כלום) ולא תשבע בתחלה (בפיסוק מזונות); נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו: תשבע בתחלה ובסוף'; רבי שמעון כחנן, רבנן כבני כהנים גדולים!

מתקיף לה רב ששת: האי - יורשין משביעין אותה (בתמיה: כיון דאנפרעת שלא בפניו קאי - מאי לשון יורשין כאן? הרי הוא קיים) ? 'בית דין משביעין אותה' מיבעי ליה! ?

אלא אמר רב ששת: אהא: 'הלכה' (אשה שכתב לה בעלה "נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי עליך") מקבר בעלה לבית אביה, או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופא - אין היורשים משביעין אותה, ואם נעשית אפוטרופא יורשין משביעין אותה על העתיד לבא (על שנתעסקה אחר מיתה, דלאו מכח נכסי בעלה באה שבועה זו אלא מכח נכסי יתומים, ונשבעת כדין אפוטרופוס, כדתנן בשבועות (פ"ח מ"ח; דף מה,א): 'אלו נשבעין שלא בטענת ברי: השותפין והאריסין והאפוטרופין'), ואין משביעין אותה על מה שעבר; ואתא רבי שמעון למימר: 'כל זמן שתובעת כתובתה (אם תובעת כתובתה) יורשין משביעין אותה' (שלא עיכבה משלהן לאחר מיתת אביהן כלום, כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים); אינה תובעת כתובתה - אין היורשין משביעין אותה (משום שבועת אפוטרופוס, דהויא לה אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים, וסבירא ליה לא ישבע, כאבא שאול דאמר 'חילוף הדברים'); וקמיפלגי בפלוגתא דאבא שאול ורבנן, דתנן [גישין פ"ה מ"ד]: 'אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים - ישבע; מינוהו בית דין - לא ישבע' (וטעמייהו מפרש בגיטין בפרק 'הניזקין': רבנן סברי מינוהו בית דין לא ישבע, דאם כן מימנע ולא הוי אפוטרופוס הואיל וחשדינן ליה, אבל מינהו אבי יתומים - לא מימנע, דאי לאו דהוה ליה הנאה מיניה בחייו - לא הוה מימני ליה); אבא שאול אומר: חילוף הדברים: מינוהו בית דין - ישבע, מינהו אבי יתומים - לא ישבע. (ואבא שאול סבר מינהו אבי יתומים - אי ידע דמשבעי ליה מימנע ולא הוי אפוטרופוס, אבל מינוהו בית דין - אע"ג דידע דמשבעי ליה - לא מימנעף דחשיבותא הוא לגביה דמהימן להו לבי דינא); רבי שמעון כאבא שאול ורבנן (דמתניתין) כרבנן.

מתקיף לה אביי: האי - 'כל זמן שתובעת כתובתה' ? (בתמיה: הואיל ורבי שמעון לקולא - מאי 'כל זמן') ? 'אם תובעת' מיבעי ליה! (אבל 'כל זמן' משמע דשמעיה לתנא קמא דפטר לה משבועה אפילו תובעת כתובתה, ואמר ליה איהו: כל זמן שתובעת כתובתה לא תפטרנה!) אלא אמר אביי: אהא (ארישא פליג, דאמר): 'כתב לה "נדר ושבועה אין לי עליך" - אינו יכול להשביעה כו' "נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשין ועל הכאין ברשותך" אין יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הכאין ברשותו לא היא ולא יורשיה ולא הכאין ברשותה' (דפטורה מן השבועה אפילו כשנפרעת מן היתומים), ואתא רבי שמעון למימר: כל זמן שתובעת כתובתה (מהו) - יורשין משביעין אותה; וקמיפלגי בפלוגתא דאבא שאול בן אימא מרים ורבנן: רבי שמעון כאבא שאול (בן אימא מרים דאמר לעיל "אבל מה אעשה שהרי אמרו הבא ליפרע מנכסי יתומין לא יפרע אלא בשבועה", ופליגי רבנן עליה) ורבנן (דמתניתין) כרבנן.

Kesuvos Chart #13
Daf 89a

THE ARGUMENT BETWEEN REBBI SHIMON AND THE RABANAN (87b)
REGARDING WHEN A WOMAN MAKES A SHEVU'AH

	(A)	(B)	(C)
	DOES SHE MAKE A SHEVU'AH TO COLLECT KESUVAH	DOES SHE MAKE THE SHEVU'AH OF AN APOTROPOS	DOES SHE MAKE A SHEVU'AH TO COLLECT MEZONOS
1) WHEN COLLECTING *IN ABSENCE* OF HER HUSBAND (R. Yirmeyah)			
1a) REBBI SHIMON	Swears	---	Does not swear
1b) RABANAN	Swears	---	Swears

2) SHEVU'AH OF
AN APOTROPOS
OF YESOMIM
(Rav Sheshes)

2a) REBBI SHIMON	Swears	Does not swear (1)	Does not swear
2b) RABANAN	Swears	Swears	Does not swear

3) SHEVU'AH OF
AN APOTROPOS
OF HUSBAND
WHO RELEASED
HER FROM ALL
SHEVU'OS
(Abaye)

3a) REBBI SHIMON	Swears (2)	Does not swear (3)	Does not swear
3b) RABANAN	Does not swear	Swears	Does not swear

=====
FOOTNOTES:
=====

- (1) Since the father of the Yesomim appointed her as Apotropos, she is exempt from making a Shevu'ah. This follows the ruling of Aba Shaul, who holds that if we make an Apotropos swear no one will agree to be appointed as an Apotropos and oversee the man's property.
- (2) Rabbi Shimon holds like Aba Shaul ben Ima Miryam, that the father cannot exempt his wife from making a Shevu'ah when collecting the Kesuvah from the Yesomim. (See Insights to 88a.)
- (3) Rabbi Shimon holds that the woman who becomes an Apotropos for her husband cannot be forced by her husband to make a Shevu'ah.

מתקיף לה רב פפא: התינח 'כל זמן שתובעת כתובתה...' (אתא רבי שמעון למימר: לא תפרע אלא בשבועה); 'אינה תובעת כתובתה...' (דמסקנא דמילתיה) מאי איכא למימר (למאי תנייה ולאפוקי ממאן)?

אלא אמר רב פפא: לאפוקי מדרבי אליעזר ומחלוקתו [לעיל פ"ט מ"ד; דף פ"ב, ב: המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופיא - הרי זה משביעה כל זמן שירצה. רבי אליעזר אומר: אפילו על פילכה ועל עיסתה] (כלומר: לא תימא רבי שמעון איכתב לה נדר ושבועה' לחדוד פליג, אלא אכולי מלתא דרבי אליעזר ובני מחלוקתו פליג: ארישא וסיפא שמעינהו דקאמרי רבי אליעזר ורבנן 'משביעה כל זמן שירצה שבועת אפוטרופיא' היכא דלא פטרה מן הנדר ומן השבועה - ואפילו שלא בשעת תביעת כתובתה; ואם פטרה מן השבועה - אפילו יורשין אין משביעין אותה כשנפרעת מהם, כדקתני 'נדר ושבועה אין לי לירדשי' כו'; ואתא רבי שמעון למימר: כל זמן שתובעת כתובתה - יורשין משביעין אותה, ואפילו כתב לה "נדר ושבועה אין ליורדשי עליך" - כאבא שאול; אינה תובעת כתובתה - אין היורשין משביעין על אפוטרופיא שבחיי בעלה, ואפילו לא פטרה מן השבועה, דלית ליה דרבי אליעזר ומחלוקתו, דאמרי 'משביעה כל זמן שירצה'.

משנה :

הוציאה גט ואין עמו כתובה (קא סלקא דעתא באומרת "אבד שטר כתובתי") -

(כתובות פט, א)

[המשך המשנה]

גובה כתובתה (ואינו יכול לטעון "פרעתיה והחזרת לי שטר כתובתיך וקרעתיו", משום דתנאי כתובה מעשה בית דין הוא; ומהכא נפקא לן בבבא מציעא: 'הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום; מאי טעמא? -

כל מעשה בית דין כמאן דנקיט שטרא דמי'; כתובה ואין עמה גט, היא אומרת "אבד גיטי" (שלא הוצאתיו עליו לגבות כתובתי על ידו, כדתנן 'גובה כתובתה', ולא קרעוהו ב"ד, אלא אבד ממני) "והוא אומר "אבד שוברי" (כבר הוצאתו בבית דין, ואמרת "אבד שטר כתובתי" וגבו בית דין הכתובה על פי הגט וקרעוהו, ולי נכתב שובר על הכתובה: שאם תוציא עוד על יורשי שטר הכתובה ותבואי לגבות מכח אלמנות לומר "לא נתגרשתי ולא נפרעתי" - יהיה השובר לעד, ואבד הימני) ; וכן בעל חוב שהוציא שטר חוב (אחר שביעית) ואין עמו פרוזבול (זה אומר "השמיטתו שביעית" וזה אומר "פרוזבול היה לי שלא תשמיטנו שביעית, ואבד") - הרי אלו לא יפרעו. (חיישינן שמא כבר גבתה בגט חזקה השמיטתו שביעית.) (פרוזבול: במסכת גיטין מפרש בפרק 'השולח גט' (פ"ד מ"ג; דף לד, ב): 'הלל התקין פרוזבול' כדי שלא תשמיט שביעית: שמוסר שטרותיו לבית דין שייגבו מן הלוח חובו כל זמן שיתבענו, דהשתא לא קרינן ביה 'לא יגוש' [דברים טו, ב], שאינו תובעו כלום, אלא הבית דין תובעו, שהפקירם [היה] הפקר, והם יורדין לנכסיו.) רבי שמעון בן גמליאל אומר: מן הסכנה (שגזרו עובדי כוכבים על המצות והיו יראים לשמור גיטתיהן ומשקיבלתו שורפתו, וכן פרוזבוליהן) ואילך - אשה גובה כתובתה שלא בגט ובעל חוב גובה שלא בפרוזבול.

גמרא :

שמע מינה (מדקתני 'גובה כתובתה' בהוצאת גט [בלבד]) כותבין שובר; דאי אין כותבין שובר - ליחוש דלמא מפקא לה לכתובתה (לאחר מיתה) וגביא בה (בתורת אלמנה) ! (ולא חייש לאיערומי מערמא והדרא ומפקא כתובתה בבי דינא אחרינא ותגבה לאחר מיתתו בתורת אלמנה לומר "לא נתגרשתי ולא נפרעתי" - דהא ודאי בתורת גרושה לא הדרא גביא דהא קרעין לגיטא, וכי הדרא מפקא לכתובתה בלא גט תנן מתניתין 'הרי אלו לא יפרעו'; ומיהו הוה לן למיחש (שלא) תמתין עד שימות ותגבה בתורת אלמנה, ומדלא חייש - שמע מינה כותבין שובר על כרחו של לוח, ואינו יכול להשמיט עצמו לומר "לא אפרע עד שתחזיר לי שטרי שמא תחזור ותוציאנו" אלא אומרים לו 'פרע, והוא יכתוב לך שובר'; ופלוגתא היא בבבא בתרא (קע"א, ב), וקיימא לן כמאן דאמר 'אין כותבין', לפי שנמצא זה צריך לשמור שוברו מן העכברים.)

אמר רב: במקום שאין כותבין כתובה (אלא סומכין על תנאי בית דין) עסקינן [אך במשנה כתוב: 'כתובה ואין עמה גט', אם כן יש כתובה?!].

ושמואל אמר: אף במקום שכותבין כתובה.

ולשמואל כותבין שובר (בתמיה)?

אמר רב ענן: לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל (דלעולם אין כותבין שובר, והיינו טעמא דגובה כתובתה): במקום שאין כותבין, ואמר "כתבתי" - עליו להביא ראיה; במקום שכותבין, ואמרה "לא כתב לי" - עליה להביא ראיה.

(דאי מקום שאין כותבין הוא, והוא אומר "כתבתי", וירא אני שמא תחזור ותוציאנה" - עליו להביא ראיה; ואי מייתי ראיה - עדים שכתב - לא גביא; ואי לא מייתי ראיה קתני מתניתין 'גובה כתובתה', ואינו נאמן לומר "שניתי ממנה העיר"; ואי מקום שכותבין הוא, והיא אמרה "לא כתב לי" - עליה להביא ראיה; וכי קתני מתניתין 'גובה כתובתה' - שהביאה ראיה שלא כתב לה.)

ואף רב (דאוקי מתניתין במקום שאין כותבין לחודיה) הדר ביה (ואוקי מתניתין בטעמא אחרינא), דאמר רב: בין במקום שכותבין בין במקום שאין כותבין - גט (כי מפקא גט בלא כתובה) - גובה עיקר (גובה עיקר כתובתה, דהיינו מנה ומאתים; וגובה דקתני מתניתין - עיקר קאמר, ולא תוספת), כתובה (וכי מפקא כתובה בלא גט) - גובה תוספת (ולא עיקר: חיישינן שמא גבאתו על פי הגט) 'וכל הרוצה להשיב - יבא וישיב' (דאין לחוש מעתה לכלום).

תנן: 'כתובה ואין עמה גט: היא אומרת "אבד גיטי" והוא אומר "אבד שוברי"; וכן בעל חוב שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול - הרי אלו לא יפרעו'; בשלמא לשמואל (דאמר: בין עיקר בין תוספת נפרעין על פי הגט) מוקי לה (הא דקתני 'לא יפרעו') במקום שאין כותבין ואמר "כתבתי", דאמרינן ליה: 'אייתי ראיה'! ואי לא מייתי ראיה - אמרינן ליה 'זיל פרעיה'! (ומשום הכי מהימן במאי דאמר "פרעתי" ע"פ הגט, דאמר "כשתבעתני על פי הגט אמרתי בבית דין "כתבתי לה כתובה, וירא אני שלא תחזור ותוציאנה", ואמרו לי "הבא ראיה" ולא מצאתי ראיה, ואמרו לי "פרע"; ובקשתי מהן שיכתבו לי שובר הואיל ועל כרחי אני זקוק לפרוע טוב לי שיהיה לי שובר, וכתבוהו לי ואבד"); אלא לרב (דאמר 'אין נפרעין על פי הגט אלא עיקר'): (אמאי לא יפרעו) נהי דעיקר לא גביא - תוספת מיהא תיגבי? אמר רב יוסף: הכא במאי עסקינן: כשאין שם עדי גירושין: מיגו דיכול למימר "לא גירשתיה"

(כתובות פט, ב)

יכול למימר "גירשתיה ונתתי לה כתובתה".

הא - מדקתני סיפא: 'רבי שמעון בן גמליאל אומר: מן הסכנה ואילך אשה גובה כתובתה שלא כגט ובעל חוב שלא כפרוזבול': בדאיכא עדי גירושין עסקינן, דאי ליכא עדי גירושין - במאי גביא?! אלא כולה רבי שמעון בן גמליאל היא, וחסורי מיחסרה והכי קתני: 'הרי אלו לא יפרעו; בד"א? כשאין שם עדי גירושין, אבל יש שם עדי גירושין - גביא תוספת; ועיקר: אי מפקא גיטא - גביא, ואי לא מפקא גיטא - לא גביא (חיישנן שמא כבר גבתה על פי הגט)! ומן הסכנה ואילך, אף על גב דלא מפקא גיטא - גביא, ש'רבי שמעון בן גמליאל אומר: מסכנה ואילך אשה גובה כתובתה שלא כגט ובעל חוב שלא כפרוזבול'.

אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב: לדידך, דאמרת 'גט גובה עיקר' - אלמנה מן הנשואין במאי גביא (כתובה שלה)? (על כרחך) בעדי מיתה (שמת בעלה ומחזרת שטר כתובה ליורשים וקורעין אותו); וליחוש דלמא גירשה (והדרא) ומפקא לגיטא (בבי דינא אחרינא) וגביא ביה (ותגבה עיקר)? ביושבת תחת בעלה (אין אלמנה גובה כתובתה אלא אם כן מכירין אותה שבשעת מיתתו היתה יושבת תחתיו).

ודלמא סמוך למיתה גירשה? איהו הוא דאפסיד אנפשיה. אלמנה מן האירוסין (שלא יושבה תחתיו מעולם) במאי גביא? בעדי מיתה;

וליחוש דלמא גירשה ומפקא גיטא וגביא? אלא (לא תימא ביושבת תחת בעלה): במקום דלא אפשר כתבינן שובר (דאפילו הלך למדינת הים נמי, ושמעו בו שמת - גובה כתובתה, ולא חיישנן לדלמא גירשה והדרא מפקא לגיטה, דאמרינן להו "תכתוב לכם שובר" דבמקום שאין לומר הערמה, ואי אפשר לה לגבות אם באת לחוש לכל אלה, כגון זו, וכגון נשרפה כתובתה בעדים - לא נמנענה מלהגבות כתובתה, ותכתוב שובר) דאי לא תימא הכי עדי מיתה גופייהו (במקום שאין כותבין כתובה ואין היורשין יכולין לומר לה "החזירי לנו שטר כתובתך") ניחוש דלמא מפקא עדי מיתה בהאי בי דינא וגביא והדר מפקא בבי דינא אחרינא וגביא! אלא ודאי: במקום דלא אפשר כתבינן שובר.

אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא (מר קשישא ומר ינוקא: שני בנים היו לרב חסדא ושם שניהם שוין, אלא שהגדול קורין לו מר קשישא ולצעיר קורין לו מר ינוקא) לרב אשי: אלמנה מן האירוסין - מנלן דאית לה כתובה (בתנאי בית דין אם לא כתב לה)? (דקאמר לעיל 'עדי מיתה גופייהו - ליחוש דלמא מפקא והדרא ומפקא' - על כרחך חדא מינייהו גביא בלא שטרא, שהרי בפרעון ראשון החזירה השטר אם כתב לה, וקא חייש להדרא ומפקא - אלמא יש לה כתובה בתנאי בית דין בלא שום כתובה): אילימא מהא: 'נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל' (עיקר ותוספת) - דלמא דכתב לה?! וכי תימא: אי כתב לה - מאי למימרא? - לאפוקי מדרבי אלעזר בן עזריה דאמר: שלא כתב לה (התוספת) אלא על מנת שהוא כונסה (ואם מת באירוסין - אין לה אלא עיקר כתובה)!

דיקא נמי, דקתני 'גובה את הכל': אי אמרת בשלמא דכתב לה, משום הכי 'גובה את הכל'; אלא אי אמרת דלא כתב לה (ובתנאי בית דין הוא דגביא) - מאי 'גובה את הכל'? מנה מאתים (לאלמנה מנה ומאתים לבתולה) הוא דאית לה (שהרי אין כאן תוספת)!? ואלא מדתני רב חייא בר אבין 'אשתו ארוסה - לא אונן' (ליאסר בקדשים) ולא מיטמא לה (אם כהן הוא, ד'שאר' כתיב (ויקרא כא,ב)) וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו (אינה חייבת להתעסק בו וליטמא בו, בין כהנת בין ישראלית, אף על פי שמצוה ליטמא למתים האמורים בפרשה, כדכתיב (ויקרא כא,ג) 'לה יטמא' - זו אינה חייבת, ולא משום כהנת נקט לה, שלא הוזהרו כהנות מליטמא למתים); מתה - אינו יורשה (דגבי ירושת הבעל - 'שאר' כתיב: 'לשאר הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה' - מכאן שהבעל יורש את אשתו), מת הוא - גובה כתובתה' - דלמא דכתב לה! וכי תימא אי כתב לה מאי למימרא? (משום) 'מתה אינו יורשה' איצטריכא ליה (למיתני מזה הוא - גובה כתובתה' לאשמעינן דבכתב לה כתובה עסקינן, ואף על גב דאיקרבו לאחתוני כולי האי - אינו יורשה).

אמר ליה רב נחמן לרב הונא: לרב, דאמר 'גט גובה עיקר' - ליחוש דלמא מפקא גיטא בהאי בי דינא וגביא, והדרא מפקא בבי

דינא אחרינא וגביא!! וכי תימא דקרעין ליה - אמרה 'בעינא לאנסובי ביה' (שיהיה בידי לראיה שנתגרשתי, שלא יאמרו עלי אשת איש היא)! ? דקרעין ליה וכתבין אגביה: 'גיטא דנן קרענוהי, לאו משום דגיטא פסול הוא אלא דלא תיהדר ותיגבי ביה זמנא אחרינא.'

משנה:

שני גיטין ושתי כתובות (זמן ראשונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניה קודם לגט שני) [וזמן כתובה שניה אחרי זמן גט ראשון] - גובה שתי כתובות (שהרי גירשה והחזירה וכתב לה כתובה שניה; אבל קדמו שתי הכתובות לגט הראשון - לא, שהרי כשהחזירה לא כתב לה כתובה, ותנן בסופא: 'שתי כתובות וגט - אינה גובה אלא אחת': למדנו שהכותב לאשתו שתי כתובות אינה גובה אלא אחת; ואי משום דאיגרשא והדרה - הא תנן 'כתובה ושני גיטין אין לה אלא אחת' שעל מנת כתובה הראשונה החזירה);

שתי כתובות וגט אחד (שקדמו שתיהן לגט; ובגמרא מפרש למאי כתב להו) או כתובה ושני גיטין (כתובה בנשואין הראשונים וגירשה והחזירה, ולא כתב לה כתובה, וחזר וגירשה) או כתובה וגט ומיתה - אינה גובה אלא כתובה אחת, שהמגרש את אשתו והחזירה - על מנת כתובה הראשונה מחזירה.

גמרא:

אי בעיא כהאי גביא אי בעיא כהאי גביא? (בתמיה: ואשתי כתובות וגט קאי, דקתני 'אין לה אלא כתובה אחת' ולא קתני 'אין לה אלא כתובה אחרונה' - אלמא אי ניחא לה למיטרף לקוחות מזמן ראשון טרפה?!) לימא תיהוי תיובתא דרב נחמן אמר שמואל, דאמר רב נחמן אמר שמואל: שני שטרות היוצאין בזה אחר זה (זמנו של זה קודם לזה, ושניהם על הלואה אחת או על מכר אחד) - ביטל שני את הראשון (ואינו טורף אלא מזמן שני: דכיון דכתב לשטרא בתרא - אחליה לשיעבוד קמא)! ? לאו אתמר עלה אמר רב פפא: ומודה רב נחמן ד'אי אוסיף ביה דיקלא (בשטר שני) - לתוספת כתביה' (ולא אחליה לשיעבוד לבטל זמן שטר ראשון)? הכא נמי בדאוסוף לה. (ותרווייהו מיהא לא גביא, מדלא כתב לה 'צביתי ואוסיפית לה הך אקמייתא', אלא שטר כתובה יתירא כתב לה ולא הזכיר בה את הראשונה - הכי קאמר: 'אם תתוצי למחול שיעבוד של ראשונה - גבי כתובה זו המרובה, ואם לאו - גבי הראשונה המועטת'; הלכך הי מינייהו דבעיא גביא! והכי פרשין בפירקין קמאי; וכי אמר רב נחמן 'ביטל שני את הראשון' - בדלא אוסיף ביה מיד, דאי לאו לבטולי קמא אתא - למאי כתביה?)

תנו רבנן (תוספתא כתובות (ליברמן) פרק ט הלכה ו): 'הוציאה גט, וכתובה, ומיתה (ועדי מיתה, ובאה לגבות שתי כתובות אחת בתורת גרושין ואחת בתורת אלמנות):

(כתובות ז, א)

אם גט קודם לכתובה (הרי כתב לה כתובה שנית כשהחזירה) - גובה שתי כתובות; כתובה קודמת לגט - אינה גובה אלא כתובה אחת, שהמגרש את אשתו והחזירה - על מנת כתובה הראשונה החזירה.'

משנה:

קטן שהשיאו אביו - כתובתה (שכתב לה כשהוא קטן) קיימת, שעל מנת כן קיימה.

גר שנתגיירה אשתו עמו - כתובתה קיימת (כתובה שכתב לה בהיותו עובד כוכבים), שעל מנת כן קיימה.

גמרא:

אמר רב הונא: לא שנו אלא מנה מאתים (שהן תנאי בית דין, דאילו בשטר לא גביא: דחספא בעלמא הוא), אבל תוספת אין לה; ורב יהודה אמר: אפילו תוספת יש לה.

מיתיבי: 'חידשו' (קטן משהגדיל וגר משנתגייר אם הוסיפו כלום על כתובה ראשונה) - נוטלת מה שחידשו' (וקא סלקא דעתין מה שחידשו על מנה מאתים); חידשו - אין, לא חידשו לא! אימא 'אף מה שחידשו' (על תוספת ראשונה). והא - לא תני הכי?: 'חידשו נוטלת מה שחידשו, לא חידשו: בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה' תיובתא דרב יהודה!

רב יהודה מתניתין אטעיתיה: הוא סבר 'כתובתה קיימת' אכולה
מילתא קאי (על כל הכתוב בשטר כתובה), ולא היא: אעיקר כתובה קאי.

הדרן עלך הכותב לאשתו